

Date: 17th December-2024

NOGIRONLIGI BOR SHAXSLARNI IJTIMOY REABILITATSIYA QILISHNING TURLARI VA MUOMMOLARI

Abduvohidova Maftuna Doniyor qizi

Respublika bolalar ijtimoiy moslashuvi markazi

Annotatsiya: Ushbu maqolada nogironligi bor shaxslarni ijtimoiy rehabilitatsiya qilishning o'ziga xos jihatlari, turlari va bosqichlari ko'rib chiqadi. Og'ir vaziyatlarga tushib qolgan odamlarning jamiyatga qaytishi uchun chora-tadbirlar, rehabilitatsiyaning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, ushbu jarayonga to'sqinlik qiluvchi muammolar muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy rehabilitatsiya; ijtimoiy moslashuv; ijtimoiy integratsiya; nogironlik; psixologik yordam; jamiyatga qaytish; ijtimoiy-iqtisodiy yordam; mehnat rehabilitatsiyasi; ijtimoiy madaniy rivojlanish.

Аннотация: В данной статье рассмотрены отдельные аспекты, виды и этапы социальной реабилитации лиц с ограниченными возможностями. Освещены меры по возвращению людей, оказавшихся в трудной ситуации, в общество, важность реабилитации. Обсуждаются также проблемы, тормозящие этот процесс.

Ключевые слова: социальная реабилитация; социальная адаптация; социальная интеграция; психологическая поддержка; вернуться в общество; социальная и экономическая поддержка; трудовая реабилитация; социальное и культурное развитие.

Annotation: This article examines the specific aspects, types and stages of social rehabilitation of people with disabilities. Measures for the return of people who have fallen into difficult situations to society, the importance of rehabilitation are highlighted. Problems that hinder this process are also discussed.

Keywords: social rehabilitation; social adaptation; rehabilitation programs; social integration; disability; psychological support; return to society; socio-economic support; labor rehabilitation; socio-cultural development.

Nogironlik – bu jismoniy yoki ruhiy salomatlikdagi buzilishlar natijasida insonning kundalik hayot faoliyatining cheklanishiga olib keladigan holatdir. Biroq, nogironligi bor shaxslarni jamiyat hayotiga moslashishi va faol ishtirok etishi uchun ijtimoiy rehabilitatsiya muhim ahamiyatga ega. Ijtimoiy rehabilitatsiya nogironligi bor shaxslarni turli xil to'siqlardan (psixologik, jismoniy, ijtimoiy) chiqarib, ularga to'liq va muvozanatli hayot kechirish imkonini beradi.

Ijtimoiy rehabilitatsiya tushunchasi. Ijtimoiy rehabilitatsiya – bu nogironligi bor shaxslar uchun barcha sohalarda teng huquqlarni ta'minlash, ularni jamiyatga moslashtirish, kasallik yoki jismoniy nuqsonlardan kelib chiqqan cheklovlarni yengib o'tish uchun zarur bo'lgan yordam va qo'llab-quvvatlashni o'z ichiga oladi. Bu jarayon nogironligi bor shaxsning jismoniy, psixologik va ijtimoiy moslashuviga yordam beradi.

Date: 17th December-2024

Ijtimoiy reabilitatsiya ishlari bir necha darajalarda amalga oshiriladi:

1. Davlat va shaharda. Boshqaruv organlari axborot, huquqiy, iqtisodiy, tashkiliy va tarbiyaviy chora-tadbirlar majmuini ishlab chiqadi va shu bilan og'ir hayotiy vaziyatlarga tushib qolgan odamlarni reabilitatsiya qilish bilan shug'ullanadigan turli xil ijtimoiy xizmatlarning ishlashi uchun sharoit yaratadi. Ushbu daraja quyidagilarni o'z ichiga oladi: qonunchilik va me'yoriy-huquqiy bazani yaratish; mutaxassislarni tayyorlash - reabilitatsiya bo'yicha mutaxassislar, ijtimoiy pedagoglar, psixologlar; turli ijtimoiy institutlar ishini muvofiqlashtirish va boshqalar.

2. Individual (shaxsiy) va guruh darajasida, oila (yoki jamoa) darajasida:

- individual daraja - individual reabilitatsiya dasturi - ma'lum bir shaxsning ehtiyojlarini qondiradigan chora-tadbirlar majmui (reabilitatsiya qiluvchi organning funksiyalarini tiklashga va uni qayta ijtimoiylashtirishga, integratsiyalashuviga qaratilgan ish vaqti, davomiyligi, vositalari, usullari va shakllari);

- guruh darajasi bir guruh odamlar bilan ishlashni o'z ichiga oladi (masalan, internat maktablari bitiruvchilari, yolg'iz keksalar, yolg'iz yashovchi keksalar, nogironligi bor shaxslar, ko'cha bolalari va boshqalar bilan), guruh tajribasini shaxsga yetkazadi va tajriba har xil bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi, uni tashqariga chiqaradi. Shuningdek passiv tinglovchining roli, harakat qilishga undaydi, o'z yutuqlaringizni tahlil qilish imkonini beradi va hokazo;

- oila yoki jamoa darajasi yo'qolgan o'zaro ta'sir ko'nikmalarini tiklaydi, yangi ijtimoiy aloqalarni shakllantiradi va rivojlantiradi, o'zaro yordamni o'rgatadi, yangi ijtimoiy rollarni o'rganishga va yangi funksiyalarni o'zlashtirishga yordam beradi.

Ijtimoiy reabilitatsiya jarayoni odatda besh bosqichdan iborat:

1. Birinchi bosqichda - diagnostik va prognostik - mutaxassislar insonning ahvolini tekshiradilar, tekshiruvlar o'tkazadilar, ular davomida reabilitatsiya potentsiali nima ekanligini aniqlaydilar va natijalarga ko'ra individual reabilitatsiya tadbirlarini ishlab chiqadilar.

2. Ikkinchi bosqichda - rejalashtirish bosqichida - muayyan holatda qo'llaniladigan optimal shakllar, usullar, usullar va texnologiyalar tanlanadi.

3. Uchinchi bosqich - rehabilitator bilan ishlashga tayyorgarlik.

4. To'rtinchi bosqich - kompleks reabilitatsiya dasturini amalga oshirish, shaxsda sodir bo'layotgan o'zgarishlarni kuzatish va kerak bo'lganda tuzatishlar kiritish.

5. Yakuniy beshinchi bosqich - amalga oshirilgan reabilitatsiya ishlari natijalarini monitoring qilish va monitoring qilish jarayonida olingan ma'lumotlarni tizimlashtirish.

Ijtimoiy reabilitatsiya turlari:

Tibbiy (yoki ijtimoiy-tibbiy). Uning maqsadi tananing buzilgan yoki yo'qolgan funksiyalarini to'liq yoki qisman tiklash, kompensatsiya qilish yoki almashtirish yoki kasallikning tez rivojlanishini sekinlashtirishdir. Shu maqsadda har bir aniq holatda zarur bo'lgan barcha choralar qo'llaniladi: rekonstruktiv jarrohlik operatsiyalari va reabilitatsiya terapiyasi (bu fizioterapiya va fizioterapiya, nutq terapevtining yordami yoki massaj,

Date: 17th December-2024

sanatoriy-kurortda davolanish va boshqalar bo'lishi mumkin), ortopediya va protezlash, ta'minlash, yordamchi texnik vositalar. og'ir jarohatlar, kasalliklar yoki tug'ma nuqsonlarning oqibatlarini bartaraf etish insonni jamiyatdan majburiy izolyatsiya qilishning asosiy sabablarini bartaraf etish, uning ijtimoiy faolligini tiklash va salbiy holatlarning oldini olish imkonini beradi.

Ijtimoiy-psixologik. Odatiy yashash sharoitini yo'qotgan (masalan, ishini yo'qotgan, tabiiy ofat tufayli tomsiz qolgan) yoki nogiron bo'lib qolgan (ochiq, tashqi sharoitlarga va boshqa odamlarga qaram bo'lgan) odamga qiyinchilik tug'diradi. uning uchun yangi haqiqat bilan kelishib oling. Ijtimoiy-psixologik rehabilitatsiya o'zgartgan, har doim ham qulay bo'lmagan sharoitlarga moslashish, xulq-atvorni to'g'rilash, yangi rolingizga qulay bo'lish, o'z qobiliyatingizga ishonchni tiklash, yashirin imkoniyatlaringizni ro'yobga chiqarish, yaqinlaringiz bilan munosabatlarni tiklash va yaxshilash, shaxsiy fazilatlarni rivojlantirish va rivojlantirish imkonini beradi. jamiyatga faol reintegratsiya uchun zarur bo'lgan qobiliyatlar. Ushbu turdagi rehabilitatsiya insonni jamiyatda to'liq faol hayotga qaytarishga qaratilgan barcha tadbirlarga kiritilgan yoki boshqa usuldir.

Ijtimoiy va pedagogik. Bu, birinchi navbatda, maktab hayotiga va o'qishga moslashmagan, sinfdoshlari, o'qituvchilari bilan umumiy til topishda qiynaladigan va o'z xatti-harakatlarini nazorat qilishda qiynaladigan bolalar va o'smirlar uchun zarurdir. Ijtimoiy-pedagogik rehabilitatsiyaning turli usullari pedagogik e'tiborsizlik deb ataladigan holatni bartaraf etishga, o'z-o'ziga xizmat ko'rsatish ko'nikmalarini shakllantirishga yoki tiklashga, muhim shaxsiy fazilatlarni rivojlantirishga, odamlarni jamiyatda amal qiladigan xulq-atvor normalari va qoidalari bilan tanishtirishga yordam beradi. Tuzatish ta'limi va tarbiyasi bolaga moslashishga yordam beradi, uning o'zining foydaliligiga ishonchini mustahkamlaydi, u boshqalardan kam emas va uni qulay faoliyatga tayyorlaydi. Beparvolik va sargardonlikning oldini olishda ijtimoiy-pedagogik rehabilitatsiyaning ahamiyati kam emas.

Professional va mehnat. Uning asosiy vazifasi yo'qolgan mehnat ko'nikmalarini tiklash yoki yangi ish ko'nikmalarini rivojlantirish, kasb tanlashda yordam berish, kasbiy ta'lim olish, insonning imkoniyatlariga mos keladigan ish topish va yangi joyga moslashishdir. Bu sizga mustaqillikka erishish, o'z qadr-qimmatingiz va mustaqilligingizga ishonch hosil qilish va vaqt o'tishi bilan o'z salohiyatingizni ochish imkonini beradi.

Ijtimoiy-madaniy. Bu insonning ma'naviy o'zini o'zi anglash, ijodiy faolligini oshirish, uning intellektual salohiyatini ochib berish, uning hayotidagi ijobiy o'zgarishlarga hissa qo'shish, uning mustaqilligi va mustaqilligi ko'lamini kengaytirishga yordam beradigan muhitni tiklash yoki yaratishga qaratilgan. Muvaffaqiyatli ijtimoiy-madaniy rehabilitatsiyaning muhim shartlaridan biri ta'lim muassasalari, kutubxonalar, teatr va kinoteatrlar, kontsert zallari va muzeylar va boshqalarning umumiy foydalanish imkoniyatidir.

Nogironligi bor shaxslarni ijtimoiy rehabilitatsiya qilishda asosiy to'siqlar:

Date: 17thDecember-2024

- Jamiyatda nogironligi bor shaxslarga bo'lgan salbiy qarashlar: Ba'zan jamiyatda nogironligi bor shaxslarga nisbatan noxush munosabatlar bo'lib, bu ularga to'liq integratsiyaga to'sqinlik qiladi.

- Infratuzilma to'siqlari: transport, turar joy va boshqa ijtimoiy infratuzilmalarning nogironlar uchun moslashtirilmaganligi ularga kundalik hayotda qiyinchiliklar tug'diradi.

- Ish o'rinlari cheklovlari: nogironligi bor shaxslar uchun ish joylarining yetishmasligi yoki moslashtirilmaganligi ularning iqtisodiy mustaqilligini kamaytiradi.

Nogironligi bor shaxslar uchun davlat tomonidan yaratilgan ijtimoiy, huquqiy va tibbiy rehabilitatsiya dasturlari, sog'liqni saqlash tizimi va ijtimoiy himoya mexanizmlarining samarali ishlashi nogironlarni jamiyatga integratsiyalashishga katta yordam beradi. Jamiyatda nogironligi bor shaxslarga bo'lgan munosabatni yaxshilash, ularni ijtimoiy faoliyatlarga jalb qilish, masalan, sport, madaniyat, ish faoliyatiga ko'maklashish ijtimoiy rehabilitatsiya jarayonining ajralmas qismidir.

Nogironligi bor shaxslarni ijtimoiy rehabilitatsiya qilish, nafaqat tibbiy yordamni, balki psixologik, ijtimoiy va huquqiy qo'llab-quvvatlashni ham o'z ichiga olgan keng ko'lamli jarayon hisoblanadi. Jamiyatning barcha a'zolarining o'zaro hamkorligi, davlat siyosati va infratuzilma islohotlari nogironligi bor shaxslarni to'liq va muvaffaqiyatli rehabilitatsiya qilishda muhim omil hisoblanadi. Bu jarayonning samarali bo'lishi uchun jamiyatda nogironligi bor shaxslarga bo'lgan salbiy munosabatni o'zgartirish, ularni teng huquqlilikka asoslangan siyosatlar orqali qo'llab-quvvatlash kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullayev Sh. "Nogironlar rehabilitatsiyasi bo'yicha zamonaviy yondashuvlar". Toshkent, 2021.
2. Abdullaeva N., G'afurov T. "Ijtimoiy pedagogika va rehabilitatsiya asoslari". Toshkent, 2020.
3. Bruner J. "O'rganish jarayoni va ijtimoiy integratsiya". Nyu-York, 1990.
4. Erikson E. "Shaxsiyat rivojlanishi va rehabilitatsiya jarayonlari". London, 1985.
5. Hasanov B. "Nogiron bolalar bilan ishlashda innovatsion pedagogik yondashuvlar". Toshkent, 2022.
6. Ismoilov R. "Ijtimoiy xizmat ko'rsatishning asosiy nazariyalari va amaliyoti". Toshkent, 2020.
7. Karimova Z. "Psixologik va pedagogik rehabilitatsiya usullari". Toshkent, 2019.
8. Nazarov S. "Nogironlar bilan ijtimoiy ishlashning zamonaviy usullari". Toshkent, 2018.
9. To'raqulova L. "Rehabilitatsiya xizmatlari va ijtimoiy integratsiya". Toshkent, 2019.
10. Vygotskiy L.S. "Psixologik rivojlanish va ijtimoiy ta'sir". Moskva, 1986.

